

Nr 36.

Av herr **Lindén m. fl.**, om ökat anslag till Samfundet för hembygdsvård, m. m.

Samfundet för hembygdsvård, som ägt bestånd 30 år, verkar huvudsakligen för att främja en sund byggnadskultur, framför allt på den svenska landsbygden. Enligt sina stadgar har samfundet till uppgift att främja den svenska hembygdsvården och vill i detta syfte verka för:

att natur- och kulturminnen bevaras och vårdas;

att nydaningar och omläggningar utföras med hänsyn till såväl landskapet och bygden som närmast omgivande natur och förutvarande anläggningar samt att i allmänhet kunskapen om och kärleken till hembygden ökas.

När det gäller byggnadskultur torde man utan överdrift kunna påstå, att samfundet utfört och fortfarande utför ett banbrytande arbete. En mångårig undervisning avsedd för byggmästare har ägt rum dels vid byggmästar-skolan vid Hvilans folkhögskola, Skåne, dels vid ett stort antal ambuleringkurser av kortare längd. Omkring 100 dylika kurser ha hittills hållits med sammanlagt elevantal av omkring 1 600. »Denna verksamhet torde vara bland de mera betydelsefulla åtgärder, som på senare tiden vidtagits för att befrämja ett ändamålsenligt byggande, i första hand av egna hem.» (Bostadssociala utredningens betänkande 1935: 49, s. 121.)

Byggnadsbyrån har till uppgift dels att företa systematisk utredning rörande svensk levande byggnadstradition, dess innebörd och utvecklingsmöjligheter, dels att handha samfundets rådgivande verksamhet och står under ledning av arkitekten fil. dr Erik Lundberg och arkitekten K. E. Hjalmarson.

Särskild uppmärksamhet har under de sista åren ägnats det s. k. saneringsarbetet, vilket i första hand är inriktat på att ändamålsenligt tillvarata och modernisera delar av det äldre byggnadsbeståndet. En omfattande upplysningsverksamhet har härvid bedrivits, bl. a. under mottot: »Nya hem i gamla gårdar». För denna speciella verksamhet har samfundet anställt en särskild arkitekt (Ingeborg Waern Bugge) med halvtidsanställning. Saneringsstudier ha utförts över olika typer av bostäder.

Ett stort antal ritningar och förslag till samlingslokaler ha även utarbetats av byrån.

Beträffande samfundets verksamhet hänvisa vi till bifogade årsredogörelse för 1944.

För budgetåret 1945/46 är anslaget för byggnadskulturens främjande 25 000 kronor. Detta anslag är emellertid under nuvarande förhållanden icke tillräckligt för att uppehålla samfundets betydelsefulla verksamhet.

Den preliminära stat, som uppgjorts för verksamhetsåret 1946, visar ett underskott av 30 000 kronor. På grund av otillräckliga anslag har samfundet måst göra upp en »nödbudget» för första halvåret 1946, visande ett underskott av omkring 15 000 kronor. Detta underskott kan samfundet täcka endast genom att utnyttja sina reserverade kapitaltillgångar, som härigenom bli praktiskt taget helt förbrukade. Samfundet har nämligen under de senaste tre åren nödgats ta sina reserverade medel i anspråk för att kunna fullfölja sin verksamhet: 1943 var kapitaltillgången omkring 56 700 kronor, 1944 omkring 30 300 kronor och 1945 omkring 18 600 kronor. (Motionärerna ha för avsikt att ställa nödigt siffermaterial till vederbörande utskotts förfogande.)

Med hänsyn till detta uppenbara nödläge hade det givetvis varit önskvärt, att samfundet kunnat erhålla en anslagsökning av 30 000 kronor. Då vi emellertid förutsätta, att detta på grund av det statsfinansiella läget och även med hänsyn till en här föreslagen utredning rörande samfundets verksamhet icke f. n. är möjligt eller lämpligt ha vi stannat vid att föreslå en ökning av 10 000 kronor. Genom att ytterligare nedskära utgiftsstaten och genom ökade intäkter på medlemsavgifter torde det vara möjligt att med nämnda anslagsökning i allt väsentligt kunna fullfölja programmet. Skulle denna anslagsökning icke kunna beviljas, är det fara värt att samfundet nödgas nedlägga sitt arbete för byggnadskulturens främjande.

Vi hänvisa till motionen i samma ärende av den 12 januari 1944, där en höjning föreslogs av samfundets anslag med 25 000 kronor. Med anledning av denna motion beviljade riksdagen en höjning av 10 000 kronor (till 25 000 kronor).

Samtidigt finna vi det motiverat, att en utredning verkställes angående samfundets uppgifter och verksamhet på berörda område.

Det har redan framhållits, att samfundet utfört ett pionjärarbete och att dess verksamhet även för framtiden är av stort värde, inte minst med tanke på en ökad byggnadsverksamhet och bostadsproduktion. En utredning borde i första hand utröna, på vilket sätt samfundets erfarenhet och kulturella program skulle kunna utnyttjas och tillämpas inom de olika verk och organisationer, vilka numera bedriva byggnadsundervisning. Härvid framstår det som ett allmänt önskemål, att samfundet beredes tillfälle att under olika av statsmedel understödda byggnadskurser få främja de synpunkter, samfundet företräder. Önskvärt torde också vara, att samarbetsformer skapas med de olika organ, som numera handha byggnadsrådgivning i olika delar av landet. Beträffande önskvärdheten av sådan utredning hänvisa vi till egnahemsstyrelsens yttrande över samfundets anslagsäskande den 25 september 1945. Först sedan dylik utredning verkställts, torde det vara möjligt att ta definitiv ställning till

Samfundets behov av statsanslag. Men det synes oss önskvärt att samfundet till dess tilldelas ett så stort anslag, att dess verksamhet icke äventyras.

Med anledning av vad som ovan framhållits och med tanke på den allmännyttiga verksamhet Samfundet för hembygdsvård under 30 år bedrivit och fortfarande utövar, få undertecknade härmed föreslå,

att en utredning verkställs angående Samfundets för hembygdsvård verksamhet i syfte att utröna på vilket sätt samfundets erfarenheter och program bäst må kunna utnyttjas på olika här berörda områden samt

att anslaget till Samfundet för hembygdsvård under 9:de huvudtiteln (25 000 kronor) höjes med 10 000 kronor eller till 35 000 kronor.

Stockholm den 15 januari 1946.

Lars V. Lindén.

Arthur Heiding.

Rickard Lindström.

E. A. Lindblom.

Georg Andréén.

Sven Linderot.
